

Житомирський державний університет імені Івана Франка
Навчально-науковий інститут педагогіки

ФОРМУВАННЯ ДИДАКТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

(збірник науково-методичних праць)

Житомир
Вид-во ЖДУ ім. І.Франка
2015

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1 / 74.58

Ф 79

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 27 лютого 2015 року, протокол № 7

Рецензенти:

Вітвицька С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Пастовенський О.В. – кандидат педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Філіпчук Н.О. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу змісту та організації педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Літературний коректор:

Мирончук Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ф 79 Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – 648 с. + CD.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти»; розкрито сутність дидактичної компетентності майбутнього педагога як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей; представлено компетентнісну модель сучасного педагога дошкільної та початкової освіти; відображено логіко-математичну діяльність у початковій та дошкільній освіті; розкрито сутність особистісної, рефлексивної, творчої, мовленнєвої, мовної, соціокультурної, художньо-естетичної компетенцій у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збірник науково-методичних праць адресується науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1/ 74.58

© Литнєв В.Є., Колесник Н.Є., Наумчук Т.В., 2015

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

Грицишина Т.І. Виховання естетичного ставлення дошкільників до природи як складової екологічної культури особистості.....	594
Костриця А.С., Сорочинська О.А. Наступність у формуванні поняття «тварини» у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.....	599
Кульбовська Н., Танська В.В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку засобами природи.....	602
Кураченко Т.О. Виховання екологічної свідомості у малят дошкільного віку.....	605
Москаленко Ю.Л., Танська В.В. Виховання дбайливого ставлення до природи в учнів початкової школи.....	609
Назарчук І.А. Формування природознавчої компетентності в молодших школярів та умови її розвитку.....	611
Ожоженко М.С., Танська В.В. Формування ціннісного ставлення до природи у дітей молодшого шкільного віку уроками природознавства.....	616
Похилук Л.А. Бережімо світ – довкола і в собі.....	618
Ременчук С.П. Василь Сухомлинський про виховання у дітей любові до свого роду, родини, Батьківщини.....	626
Роздольська З.В., Сорочинська О.А. Проблеми наступності дошкільної початкової освіти у формуванні поняття «рослини».....	629
Савицька А.З. Використання краєзнавчого матеріалу на уроках у початкових класах.....	632
Хиля В.А. Формування природознавчої компетентності через особистісно орієнтоване навчання за програмою «Крок за кроком».....	634
Яворська Т.Є. Фізична активність дітей молодшого шкільного віку у традиціях нашого народу.....	638
Яненко Т.В. Пошуково-дослідницька діяльність під час гурткової роботи.....	641

5. Рекомендації щодо викладання природознавства за новим стандартом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://mo-teachers-sc4.ucoz.com/load/skarbnica/on_nj/rekomendaciji_shhodo_vikladannja_prirodoznavstva_za_novim_standartom/4-1-0-101.

Яворська Тетяна Євгенівна,
кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ У ТРАДИЦІЯХ НАШОГО НАРОДУ

Пріоритетними напрямками розвитку суспільства та головними завданнями фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку є збереження та зміцнення здоров'я дітей, підвищення рівня їх рухової активності, розвиток і удосконалення фізичних якостей. Молодший шкільний вік – важливий період дітей, під час якого відбувається інтенсивний ріст і розвиток організму дитини: формується постава, проявляються рухові вміння й навички, розвиваються та вдосконалюються основні фізичні якості. Цей період також характеризується великим відсотком захворюваності та низьким рівнем розвитку імунітету дитини. Відомо, що однією з причин відхилення в фізичному розвитку та стані здоров'я дітей є також недостатня рухова активність, обсяг якої з кожним роком зменшується. Мало уваги руховому режиму дітей приділяють батьки, вчителі. Отже, потреба в русі є найбільш важливою біологічною особливістю дитячого організму, а залучення до рухової активності дітей молодшого шкільного віку є актуальною проблемою сьогодення.

Метою статті є проаналізувати проблему фізичної активності дітей молодшого шкільного віку в традиціях нашого народу.

Вивчення та аналіз найважливіших здобутків педагогічної літератури засвідчують, що саме цей період є найсприятливішим для формування здорового способу життя, фундаментом для гармонійного розвитку особистості, а молодший шкільний вік – це одна з основних ланок його будівництва.

Проблема фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку така ж давня, як і питання виховання взагалі. Передісторія фізичної культури заглиблюється в той період, коли вся, без винятку, фізична і розумова діяльність людини обмежувалася безпосереднім забезпеченням умов її існування. Основні засоби для існування первісної людини давали полювання, збиральництво, а також рибальство. Значення кожного із цих занять змінювалося залежно від навколишнього середовища, фізичного та розумового розвитку первісних людей, особливостей їх життєдіяльності.

Протягом тисячоліть відбувалися значні зміни в природних умовах, внаслідок яких виникали, розвивалися і припиняли своє існування різні спільноти людей. На етапі зародження родового ладу (9-8 тис. до н.е.) відбувалася еволюція людей, удосконалювалася будова їхнього тіла, розумові здібності. Велику роль у розвитку первісних людей відігравали елементи фізичного виховання. Виникненню первісних форм фізичної культури сприяло бажання людини брати участь в ігровій діяльності, яка обов'язково супроводжувалася руховою активністю.

На різних стадіях розвитку культури рухливі ігри й фізичні вправи виступають як невід'ємні органічні складові магічних і культових дійств, якими супроводжуються практично всі, без винятку, значущі для тогочасного суспільства події.

Відомо, що у східних слов'ян високо цінувалася рухова діяльність (археологічні розкопки доносять нам нині давні свідчення про перші рухливі ігри – “руханки”,

“бігунки”, “ходунки”). Усе це підтверджує, що наші давні предки турбувалися про фізичний розвиток своїх дітей та про виховання у них рухових якостей за допомогою рухливих ігор. У цих іграх, хороводах, танцях віддзеркалюються традиції нашого народу, особливості його культури та побуту, а отже, й турбота про здоров'я підростаючого покоління [5].

З давніх-давен в Україні будь-які зібрання дітей також супроводжувалися ігровою діяльністю. Змагалися у стрільбі з луку, метанні сніжок, катанні на санчатах, лижах, ковзанах. Народна виховна мудрість емпірично передбачала розв'язання важливих технологічних завдань формування особистості дитини. Під час гри дитина ознайомлюється з великим діапазоном людських почуттів і взаємостосунків, вчиться розрізняти добро і зло [4].

У дитячі роки гра є основним видом діяльності людини, за допомогою якої діти перевіряють свою силу і спритність, у них виникає бажання фантазувати та відкривати таємниці, а отже, пізнають світ.

Наукові дослідження в галузі педагогіки і психології, зокрема праці Л. С. Виготського, виявили найсильніше бажання у дитини – це бажання до ігрової діяльності. Дитина рухається під час гри, вона вкладає в неї свою енергію, виявляє творчість та наполегливість. Національні ігри створюють найкращі умови для формування та удосконалення рухових умінь і навичок, сприяють розвитку тілесних і духовних сил, виховують позитивні риси характеру.

В. Скуратівський зазначає, що народні ігри відкривають історію свого народу, вчать любити народних героїв, розвивають розумові здібності. „Для багатьох дітлахів такі забави були не тільки формою дозвілля, але й своєрідною школою, де засвоювалися перші абетки науки”.

У праці видатного педагога В. О. Сухомлинського “Серце віддаю дітям” підкреслено, що піклування про здоров'я дітей – це найбільш важливий труд вихователя, вчителя, батьків. На його думку, від життєдіяльності, бадьорості дітей залежить їх духовне життя, світогляд, розумовий розвиток, міцність знань, віра в свої сили. За його спостереженнями, приблизно у 85% усіх учнів, які не встигають, головною причиною відставання в навчанні є поганий стан здоров'я.

М. П. Козленко у своїй книзі “Фізичне виховання в учнів молодших класів” визначає, що фізичне виховання відіграє велику роль у підготовці всебічно розвиненої молодшої людини, отже, молодший шкільний вік є важливим періодом фізичного виховання дітей. У посібнику він висвітлює зміст, організацію і методи фізичного виховання учнів початкових класів. Належне місце відведено розкриттю методів формування в учнів умінь та виховання звички самостійно використовувати засоби фізичної культури в повсякденному житті. Велику увагу приділено розвитку фізичних якостей у молодших школярів і здійсненні фізичного виховання спільними зусиллями школи, сім'ї та громадськості [2, с. 3].

У двотомній праці “Керівництво до фізичної освіти дітей шкільного віку” (1888-1901) російський учений П.Ф. Лесгафт розробив оригінальну систему фізичного виховання. При цьому педагог акцентував увагу на потребі введення фізичного виховання і в навчально-виховних установах, розглядаючи його у єдності з розумовим вихованням. У праці “Сімейне виховання дитини і його значення” (1885-1890 рр.) П.Ф. Лесгафт висловлює думку про те, що майбутня людина формується з перших днів життя і на розвиток дитини безпосередньо впливає рухова активність. Зіпсованість дитини – результат не природжених якостей, а педагогічних помилок, які готують дитині “гірке майбутнє”.

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

П.Ф. Лесгафт визнавав, що рухлива гра – один із важливих засобів фізичного виховання. Учений вказував, що в процесі гри дитина вчиться справлятися з труднощами. Методика організації гри, розроблена педагогом, діє і в теперішній час. Насамперед, у ній передбачені такі вимоги: гра повинна вирішувати певне завдання; у проведенні ігор варто дотримуватися систематичності та послідовності; організаційна діяльність педагогів чи батьків повинна бути спрямована на підвищення активності й самостійності учасників гри [3].

Упродовж віків український народ створив культурно-світоглядні цінності, в яких фізична досконалість посідала важливе місце разом із духовними, моральними та психічними якостями людини. Активна рухова діяльність рухового характеру і позитивні емоції, викликані нею, підсилюють усі фізіологічні процеси в організмі, поліпшують роботу усіх органів і систем. Несподівані ситуації, що виникають під час гри, привчають дітей доцільно використовувати набуті рухові навички й уміння. У початкових школах України виконання програмових вимог можливе шляхом збільшення рухової активності учнів за рахунок уведення у режим навчання пауз із фізичними вправами, домашніх завдань із фізичних вправ, збільшення рухової активності у позанавчальний час, особливо у групах продовженого дня.

На нашу думку, для гармонійного розвитку дитини важливо забезпечити її постійну рухову активність, що реалізується через залучення її до щоденних занять фізичними вправами, до активного та здорового способу життя.

На думку Н. С. Войнаровської, А. А. Войнаровської, низький інтерес дівчат до фізичної культури пояснюється слабким організаційно-методичним та матеріально-технічним забезпеченням навчального процесу, недоліками в організації фізичної культури в школі, недооцінкою важливості цього напрямку роботи вчителем, недостатньо пропагандистською роботою [1].

Дослідження показали, що головними джерелами отримання інформації про фізкультуру і спорт для школярів молодшого шкільного віку є вчителі фізичної культури, телебачення, інтернет-ресурси, комп'ютер, спортивно-масові заходи, зустрічі з відомими спортсменами, фахівцями, тренерами з різних видів спорту.

Аналіз літератури переконливо свідчить, що теоретичні засади досліджуваної проблеми обґрунтовані як народною, так і науковою педагогікою з використанням передового європейського і національного педагогічного досвіду. І саме система шкільної освіти передбачає використання у навчальному і виховному процесах широких форм і засобів впливу на гармонійний розвиток дитини, серед яких важливе місце відводиться рухливим іграм. Рухова активність – це один із основних стимулів розвитку структур і функцій дитячого організму та розвитку резервних механізмів фізіологічних систем.

Отже, формувати здоровий спосіб життя, слідкувати за станом здоров'я дитини та залучати її до фізичної активності слід розпочинати ще в дошкільних навчальних закладах, як у режимі навчальних програм, так і в позанавчальний час.

Список використаної літератури

1. Войнаровська Н. С. Розвиток фізичної активності дівчат 5–9 класів засобами ритмічної гімнастики / Н. С. Войнаровська, А. А. Войнаровська // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: зб. наук. праць. – Рівне: РВЦ МЕРУ ім. акад. С. Дем'янчука, 2013. – № 2 (10). – С. 226–232.
2. Козленко М.П. Фізичне виховання учнів молодших класів / Козленко М.П. – К.: Рад. школа, 1977. – 128 с.
3. Лесгафт П.Ф. Руководство по физическому образованию детей школьного возраста / Лесгафт П.Ф. // Собр.пед.соч. – М., 1953. – Т.1. – 442 с.
4. Приступа Є. Українські народні рухливі ігри, розваги та забави / Приступа Є., Слимаковський О. Лук'яненко М. // Методологія, теорія і практика. – Дрогобич: Вимір, 1999. – 448 с.
5. Цюсь А.В. Українські народні ігри та забави / Цюсь А.В. – Луцьк: Надтир'я, 1994.